

חורבת מדרס:

חורבת מדרס היא אחת החורבות הגדולות והמעניינות בשפלה. בחורבה, הנמצאת נמצאים שרידי יישוב קדום בשטח למעלה מ- 250 דונם, בו התגלו 56, בשמורת עדולם מערות ובורות מים תת-קרקעיים. היישוב באתר נוסד בתקופה ההלניסטית (במאה ה- 2 לפני הספירה), והתקיים עד לתקופה הביזנטית (מאות 5-6 לספירה). בתחילה, היה זה יישוב יהודי, ובהמשך ישבה כאן אוכלוסייה נוצרית. בין היתר בולטים באתר מערכת מסתור המחייבת את המבקרים לזחילה אתגרית במחילות צרות, פירמידה קטומה בגובה 3.5 מ' - מבנה יחיד מסוגו בישראל, ששימש כנראה כמצבת קבורה. שרידים נוספים כוללים מערות קבורה,

(המפוארת שביניהן הושחתה בידי ונדליסטים בשנות ה- 80' ושוחזרה בשנים האחרונות) וכן מערות קולומבריום. השם המקורי של היישוב באתר אינו ידוע. בסוף שנת 2010, כתוצאה מחפירת שוד, בוצעה בחורבת מדרס חפירת הצלה בה התגלתה כנסייה מפוארת מהתקופה הביזנטית, עם רצפות פסיפס מרשימות וקבר קדום. לאחר כארבעה חודשים הושחת הפסיפס בידי אלמונים. החפירות כוסו אך ניתן לראות בשטח חלק מממצאי החפירות.

לתשומת לב: באזור יש בורות ומערות רבות, שחלקם אינם מגודרים. אין לסטות מהשבילים באזור, ואין לשהות במסלול זה בשעות החשיכה.

איד להגיע:

הגישה למסלול היא מכביש 38, כ- 12 ק"מ דרומית לכניסה הראשית לבית שמש ו- 7 ק"מ צפונית לצומת נחושה הסמוכה לבית גוברין.

לבאים מכיוון צפון, יש לעבור את צומת האלה ואחריה לעבור גם על פני צומת שריגים/גבעת ישעיהו (מפגש כביש 353). כחצי ק"מ דרומית לצומת שריגים/גבעת ישעיהו, יש לפנות שמאלה לכביש צדדי (בפנייה יש שלט הכוונה חום לחורבת מדרס ולפארק עדולם).

כביש זה ניסע 300 מ', ונפנה ימינה לכביש המתפתל בגבול השדות החקלאיים. לאחר כ- 2 ק"מ נחלוף לצד השער האחורי של היישוב צפרירים, ואחרי חצי ק"מ נוסף נגיע לצומת דרכים משולטת.

כאן נפנה ימינה בדרך המסומנת שחור (מנקודה זו הנסיעה היא בדרך עפר עבירה לכל רכב, עשויה להיות בוצית לאחר גשמים כבדים בחורף), ואחרי 300 מ' נגיע למגרש החנייה בתחילת המסלול (המשך הדרך המסומנת שחור מנקודה זו ודרומה, מיועד לרכב שטח בלבד). מרחק הנסיעה מכביש 38 עד לחנייה הוא 2.6 ק"מ. לבאים מכיוון דרום, הפנייה לחורבת מדרס נמצאת כ- 2.5 ק"מ צפונית למסעף הגישה ליישוב נחושה, והפנייה היא ימינה.

תיאור מסלול השי:

מהחניון נעלה מערבה בשביל נוח, החולף לצד עץ חרוב מסועף וסלע גדול (שהוצב כמתקן דפדפות מידע, אך כיום אין בו דפדפות).

לנקודה זו נשוב לקראת סוף. במרחק עשרות מטרים נגיע לצומת שבילים כחול-ירוק. המסלול

מעט ממזרח לצומת, בשביל המסומן כחול, נמצא בור גדול ובתוכו עץ תאנה. בור זה הוא למעשה מערת פעמון שתקרתה קרסה - מחצבה עתיקה לניצול סלע הקירטון הפריך הידועה גם בשם "מערכת 20" - , לצרכי בנייה. בדופן הבור נמצאת מערכת מסתור מערכת המסתור הגדולה והמרשימה בחורבת מדרס.

מערכות המסתור הן חללים תת-קרקעיים המשלבים חדרים חצובים וביניהם מחילות צרות, ארוכות ומפותלות. בארץ ידועות מאות מערכות מסתור, חלקן הגדול בשפלת יהודה, אך מערכות דומות התגלו גם ביהודה, בשומרון, בגליל ובאזורים נוספים. מקובל לייחס את חציבתן של מערכות אלו לתקופת ההכנות למרד בר-כוכבא, בשנים 132-135 לספירה.

במערכת, שאורכה הכולל כמאה מטרים, הוסדר מסלול הנמשך כ- 20-30 דקות. מסלול זה מחייב זחילה במחילות צרות ומפותלות שגובהן בין 40-60 ס"מ, ועובר במספר חדרים בהם ניתן לעמוד. בקירות החדר הגדול במערה חצובים כוכים בממדים שונים. מתקן זה מכונה קולומבריום (שובך יונים ביוונית), ושימש כפי הנראה לגידול מסחרי של יונים - בשרן שימש למאכל והפרשותיהן שימשו לדישון השדות. בהמשך המסלול נפגוש קולומבריום גדול ומרשים יותר. המסלול במערכת הוא חד-סטרי ומסומן בחיצי הכוונה ומחזירי אור, ומחייב שימוש בפנס תקין (המערכת חשוכה לחלוטין).

מומלץ לא להיכנס למערכת עם תיקים וציוד כלשהו (למעט פנס תקין ומצלמה ארוזה בתיק ייעודי), ובמידת הצורך להשאיר בחוץ שומר על הציוד.

בנקודה אחת (לאחר החדר הגדול) נידרש לירידה במדרגה בגובה כמטר אחד, וביציאה מהמערכת יש סולם קצר איתו נצא לאוויר העולם. במידה ויש באזור קבוצות גדולות, ניתן להמתין במערה סמוכה (מעט מעל לבור התאנה), ויש שילוט בכניסה למערה זו.

אחרי הביקור במערכת המסתור, נפנה עם השביל הכחול ונעלה בצלע הגבעה, בין שיחי החורש. עד מהרה נגיע לפסגת הגבעה. כאן נמצאת פירמידה בגובה כשלושה וחצי מטרים, בנויה אבנים. גובהה המקורי של הפירמידה היה כחמישה מטרים, והיא ממוקמת מעל מערת קבורה. כפי הנראה הפירמידה שימשה כמצבה לזכר הנקברים במערה הסמוכה. זוהי הפירמידה היחידה מסוגה בישראל.

מהפירמידה יש תצפית טובה לסביבה - נופי החורש של חבל עדולם, במת הר חברון במזרח ואילו במערב רמת אבישור.

מכאן יורד השביל לכיוון צפון-מערב. מימין נראה עץ מכוסה מטפס, ולצידו שלט הסבר נוסף. נפנה לנקודה זו, בה התגלה מבנה ציבורי עתיק. בשטח נראים כיום קיר אבן וכן אבן מקושתת. אבן זו הייתה כנראה חלק מגומחה בה הוצבו מנורות קנים משני עברי ארון קודש, וביחד עם ממצא מערות קבורה יהודיות, מקובל להניח שמבנה זה הוא שריד מבית כנסת קדום.

בקדמתה אבן גדולה ועגולה - ירידה קצרה נוספת תוביל אותנו למערת קבורה מפוארת אבן גולל, ששימשה לסגירת המערה. במערה יש כוכי קבורה חצובים וארונות קבורה קטנים (גלוסקמאות). המערה הושחתה בידי אלמונים באמצע שנות ה-80' ושוחרזה בשנים האחרונות.

בכניסה למערה ניתן לפנות ימינה בסעיף צדדי, ולצאת אחרי כ- 15 מ' למערה נוספת, ממנה נעלה החוצה דרך גרם מדרגות.

כאן נמשיך ישר עם הסימון הירוק. מעט לאחר המערה נגיע לצומת שבילים כחול-ירוק (הסעיף השמאלי מוביל למצפה משואה).

מערה זו גדולה ופתוחה כלפי השביל מתעקל ימינה, וחולף לצד מערת קולומבריום מעלה, ובקירותיה נחצבו עשרות רבות של כוכי קולומבריום.

עשרות מטרים לאחר מערת הקולומבריום, נוטה השביל ימינה בעלייה מתונה. אם נמשיך ישר מספר מטרים, נגיע למצבור גדול של אבנים עתיקות.

באתר זה התגלתה בסוף שנת 2010 כנסייה ביזנטית גדולה עם רצפות פסיפס מפוארות. לאחר ארבעה חודשים, הושחת המקום. החשד נפל על גורמים קיצוניים מהעיר הסמוכה בית שמש, אך איש לא הועמד לדין. בעקבות ההשחתה, כוסה המתחם, ומה שנותר גלוי לעין הוא מצבור האבנים שחלקן מסותתות ועל אחדות מהן ניתן לראות צלבים חרוטים. מכאן קצרה הדרך חזרה לצומת השבילים לצד מערכת המסתור, וחזרה לחניון.

פריחה ומוקדי עניין עונתיים:

כלנית, כרכום חורפי, פריחה עונתית בחורף ובאביב - בין היתר רקפת מצויה. ואחרים מצויה

בביקור ביולי 2014 בלט הצמח גלונית מצויה (שאינו בעל פריחה מרשימה), ובקרבת מערת הקולומבריום יש ריכוז פריחה של קיפודן מצוי.

שירותים למטיילים:

חניון מטיילים בתחילת המסלול ובו פינות צל ופח אשפה.

הערות ואזהרות:

- דרוש פנס לביקור במערכת המסתור.
- המעבר במערכת המסתור מחייב קטעי זחילה, ומומלץ להצטייד בבגדים ארוכים שניתן ללכלך.
- המסלול חשוף לשמש, עם פינות צל רבות.

